

Budżet domowy

czyli co musisz wiedzieć o oszczędzaniu

Poradnik domowy
Akademii Rodzinnych
Finansów

1. Jak efektywnie zaplanować domowy budżet?

Pieniądze wprawdzie szczęścia nie dają, ale mogą znacznie ułatwić życie, dlatego jestem pewien, że każdy z nas nie raz zastanawiał się, czemu niektórzy ludzie tak dobrze radzą sobie z finansami, podczas gdy inni ledwo wiążą koniec z końcem. Jest to wprawdzie pytanie z gatunku uniwersalnych, ale w dobie szalejącego dookoła kryzysu odpowiedź na nie nabiera zupełnie innego wymiaru, a czasem może wręcz okazać się kluczem do przetrwania tego trudnego okresu.

Gdzie zatem tkwi przyczyna takiego stanu rzeczy? W poszukiwaniu odpowiedzi z pewnością można by przewertować całe mnóstwo książek poświęconych różnym koncepcjom i teoriom, ale w przypadku finansów domowych wyjątkowo proponowałbym inne rozwiązanie.

Racjonalne zarządzanie domowymi finansami wymaga wprowadzenia sformalizowanego planu przychodów i wydatków. Tylko budżet daje bowiem możliwość dogłębnej analizy domowego portfela, a tym samym pomaga wprowadzić do niego porządek i zapewnić oszczędności. Sporządzenie, a następnie konsekwentna realizacja planu przyniosą wymierne korzyści zarówno osobom zmuszonym trudną sytuacją życiową do zrewidowania wydatków, jak i tym, którym wiedzie się całkiem nieźle.

W kilku słowach

– Pełną kontrolę nad finansami domu może zapewnić tylko rzetelnie prowadzony budżet.

– Budżet powinien być sporządzony zgodnie z zasadami:

- Jedności i zupełności – wszystkie dochody i wydatki każdego domownika oraz domu jako całości powinny być ujęte w budżecie – jedynym planie finansowym gospodarstwa domowego.

- Szczegółowości – nie wystarczy podać ogólnikowych kwot dochodów i wydatków – muszą one być jak najbardziej precyzyjne.

- Gospodarności – w budżecie należy w miarę możliwości uwzględnić rezerwę oraz starać się nie przeszacowywać wysokości przychodów.
- Uprzedniości – podstawę planu finansów stanowi analiza dochodów i wydatków domu w poprzednich okresach budżetowych.

– Sporządzanie planu to ściśle określony proces składający się z pięciu faz:

- zebrania wszystkich przychodów i wydatków z poprzedniego okresu
- analizy dotychczasowych przychodów i wydatków
- konstrukcji właściwego budżetu
- oceny jakości budżetu po zakończeniu danego okresu
- korekt i przesunięć.

– W pracach nad budżetem powinni uczestniczyć wszyscy domownicy, bo tylko w ten sposób każdy z nich może wziąć odpowiedzialność za plan finansów rodziny.

Na pierwszy plan wysuwa się pełne panowanie nad domowymi finansami, bo budżet to świetny sposób, by nie wydawać więcej niż się zarabia. Zracjonalizowane rachunki dają z kolei szansę, aby uzyskane w ten sposób dodatkowe środki przeznaczyć na planowe oszczędzanie, co w przyszłości przyniesie kolejne korzyści. Poza tym nie wolno zapominać, że budżet rewelacyjnie wręcz sprawdza się w chwilach trudnych dzięki wcześniej zaplanowanej i utworzonej rezerwie – na niespodziewane wydatki lub po prostu na czarną godzinę. Nie należy zresztą patrzeć na budżet domowy jedynie z punktu widzenia korzyści finansowych, ponieważ wnosi on wiele również do niematerialnej sfery życia rodziny. Przede wszystkim niesie korzyści psychologiczne, ponieważ dobrze zorganizowane finanse dają domownikom jakże ważną dla każdego stabilność i poczucie bezpieczeństwa, dzieciom zaś pozwoli uświadomić sobie wartość pieniądza, co będzie miało fundamentalne znaczenie w ich dorosłym życiu. Nie do przecenienia jest również znaczenie budżetu dla jedności rodziny. Jeżeli tylko stanowi on efekt konsensusu wszystkich domowników, potrafi zjednoczyć ich w dążeniu do wspólnie obranych celów (np. oszczędzaniu na wspólny wyjazd wakacyjny za granicę). Może im to dać motywację do dyscypliny, sumienności i konsekwencji w życiu codziennym, a tym samym

sprawić, że staną się lepszymi ludźmi i wzmocnić fundamenty wspólnego życia.

Zasady konstruowania budżetu domowego

Aby dobrze skonstruować budżet – ten, który ma być filarem domowych finansów – należy przede wszystkim znać podstawowe zasady jego budowy, a następnie przebrnąć przez żmudny proces tworzenia i realizacji. Finanse domowe to tak wrażliwa materia, że nie warto iść na skróty i robić coś intuicyjnie, dlatego szczególnie zachęcam do zapoznania się z niniejszym rozdziałem. O ile bowiem następne fragmenty książki zawierają wiele przydatnych szczegółów, tu można przeczytać o pewnych ramach i zasadach, których przestrzeganie zagwarantuje zdrowe rodzinne finanse. Dobrze skonstruowany budżet opiera się na sześciu filarach, czyli zasadach:

- jedności
- zupełności
- szczegółowości
- gospodarności
- uprzedniości
- wiarygodności.

Powyższe zasady warto traktować jako swoiste drogowskazy w całym procesie sporządzania i realizowania budżetu. Oznacza

to zatem, że będą one miały zastosowanie w trakcie gromadzenia wszystkich przychodów i wydatków, następnie ich analizy, aż wreszcie na etapie konstruowania właściwego budżetu oraz podczas ewentualnych korekt i przesunięć.

Jeden plan finansów wszystkich domowników

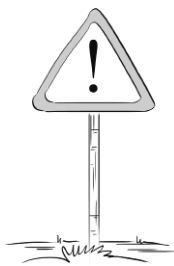
Zarządzając domowymi finansami, w pierwszej kolejności warto przyswoić sobie zasadę jedności. Oznacza ona, że dochody i wydatki wszystkich domowników, jak również domu jako takiego powinny być ujęte tylko w jednym dokumencie – budżecie. Innymi słowy, finanse żadnego z członków rodziny nie mogą znaleźć się poza budżetem, a jednocześnie nigdy nie wolno dopuścić do sytuacji pojawienia się jakichś „specjalnych” bądź „nadzwyczajnych” planów finansowych obok budżetu. Ma być on jedyną podstawą domowego portfela.

Nie są to bynajmniej postulaty oderwane od rzeczywistości, przeciwnie – przynoszą one wymierne korzyści, wprowadzając w domowe finanse elementarny porządek. Przede wszystkim przestrzeganie tej zasady zapewnia przejrzystość i rzetelność budżetu, również przez wyeliminowanie potrzeby analizowania wszelkiego rodzaju niby-budżetów bądź rachunków pozabudżetowych. Dzięki temu łatwo się zorientować, czy w skali całego gospodarstwa domowego budżet jest rzeczywiście zrównoważony, poza tym pozwala wyeliminować zjawisko pozornych oszczędności, no i oczywiście

jasno uwidacznia ogólną kwotę przychodów i wydatków. Tylko tak sporządzony budżet daje szansę oceny potrzeby i pilności poszczególnych wydatków oraz dokonanie na tej podstawie racjonalnych wyborów.

Tak więc, planując oszczędności, nie można tworzyć dla nich osobnego planu, lecz po prostu uwzględnić nadwyżkę w budżecie. Identyczna zasada dotyczy kosztów. Z tego samego powodu nie konstruuje się „budżetów równoległych”, sporządzanych dla różnych sytuacji, np. dla mniejszych niż spodziewane przychodów bądź większych wydatków. Wystąpienie nadwyżki lub niedoboru można (i należy) przewidzieć w momencie tworzenia właściwego budżetu. Wprowadzanie dodatkowych planów nie tylko nie jest konieczne, ale wręcz zaciemnia obraz domowych finansów, zwłaszcza że zasady ostrożności, rzetelności i realności pozwalają skonstruować budżet, w którym możliwość wystąpienia takiej nadwyżki lub niedoboru będzie znikoma.

Budżet domowy to budżet wszystkich domowników

Przychody i wydatki każdego domownika należy traktować na równi z przychodami i wydatkami pozostałych. Niedopuszczalna jest sytuacja, w której w budżecie uwzględnia się dochody danego członka rodziny przy jednoczesnym pominięciu wydatków na jego potrzeby. Naturalnie liczy się dobro całego gospodarstwa domowego, co wiąże się z koniecznością kompromisów. Wielokrotnie zdarza się, że koszty stałe rodziny są na tyle duże, że nie wystarcza już środków na wydatki indywidualne. Również temu służy sporządzanie planu finansów. Nikt z domowników nie powinien uważać się za pokrzywdzonego przy konstruowaniu budżetu – należy tak obliczyć wydatki, by uwzględnić indywidualne potrzeby każdego z domowników, nie zapominając o głównym celu, jakim jest osiągnięcie finansowej równowagi.

Budżet domowy to nie budżet pani lub pana domu, ale wszystkich członków rodziny. Oznacza to również, że wszyscy oni powinni mieć równy udział w jego tworzeniu. Najlepiej wspólnie omówić

zasadność poniesienia wydatków, zastanowić się, na co rodzina może sobie pozwolić, a z czego powinna zrezygnować. Tylko w ten sposób da się skonstruować budżet najlepiej odpowiadający potrzebom gospodarstwa i tylko w ten sposób domownicy mają szansę poczuć, że stanowi on efekt ich własnych decyzji i przemyśleń. Narzucony odgórnie plan nie zachęca do realizacji – w przeciwieństwie do sytuacji, gdy wszyscy członkowie rodziny czują odpowiedzialność za jego konstrukcję oraz wykonanie.

Wszystkie bez wyjątku przychody i wydatki

Jak wspomniałem, przygotowanie budżetu to proces składający się z kilku etapów. Na każdym z nich trzeba pamiętać o uwzględnianiu absolutnie wszystkich przychodów i wydatków, zgodnie z zasadą zupełności i szczegółowości. Każdy budżet, w tym domowy, to nie tylko proste zestawienie liczb. Z jednej strony ma on bowiem pomóc efektywnie wykorzystywać przychody poprzez odpowiednie rozdzielanie ich na poszczególne kategorie wydatków, z drugiej zaś pokazać możliwości finansowe gospodarstwa, a co za tym idzie, zmotywować w odpowiednim momencie do zwiększenia bądź zmniejszenia poszczególnych przychodów lub wydatków.

Z tego względu sam budżet nie może być jedynie zbiorem kwot globalnych, ale powinien zostać jak najbardziej precyzyjnie skonstruowany po obu stronach. W praktyce oznacza to, że zarówno samo ustalenie poniesionych w poprzednim okresie, jak i planowanych na przyszłość przychodów i wydatków musi być jak najdokładniejsze. Chodzi zatem nie tylko o to, by ustalić ogólną wysokość tych kwot, ale by dysponować na tyle dokładnymi sumami cząstkowymi celem poddania ich szczegółowej analizie. Nie znając wysokości poszczególnych wydatków, nie da się powiedzieć, czy nie były one przypadkiem za duże, a bez tego trudno zaprojektować właściwy budżet na przyszłe okresy.

Podsumowując, w budżecie należy uwzględnić wszystkie dochody oraz wydatki – najlepiej zrobić to wspólnie, całą rodziną. W tym miejscu może rzecz jasna dojść do pewnych nieporozumień, zwłaszcza w przypadku gospodarstw wieloosobowych. Każdy spór trzeba jednak załagodzić i znaleźć wspólne rozwiązanie. Domowa burza mózgów i wysłuchanie każdej ze stron tylko ułatwi sporządzenie budżetu i pozwoli ująć w nim wszystkie niezbędne elementy.

Z pieniędzmi trzeba ostrożnie

Naturalną rzeczą jest, że w procesie konstruowania budżetu nie da się przewidzieć ogółu wydatków, zwłaszcza tych niespodziewanych. Właśnie dlatego, wzorem przedsiębiorstw i państw, trzeba uwzględnić w nim specjalną kwotę na ten cel – rezerwę. Podobnie wygląda strona przychodowa budżetu domowego, która pozornie nie budzi wątpliwości, ale i tu można napotkać przeszkodę w postaci nieosiągnięcia zakładanego przychodu – np. z powodu braku obiecanej premii. Podstawową zasadą przy konstruowaniu budżetu powinna być zatem zasada ostrożności. Oznacza ona, że najlepiej z góry założyć rezerwę (najlepiej oscylującą wokół 10%) na niespodziewane wydatki, a po stronie przychodów uwzględnić środki, które gospodarstwo domowe z dużym prawdopodobieństwem otrzyma. W związku z tym dobrze wiedzieć, że przychody domu można podzielić na pewne i niepewne. Do pewnych zalicza się:

- przychody z umów o pracę
- przychody z umów zleceń
- przychody z umów o dzieło
- przychody z tytułu najmu wynajmowanego lokalu
- zyski z odsetek od lokat bankowych
- zyski z tytułu posiadania „bezpiecznych” papierów wartościowych (obligacji)
- zyski z polis ubezpieczeniowych.

Przychodami niepewnymi będą natomiast:

- przychody z nadgodzin
- zyski z akcji
- zyski z udziałów w funduszach powierniczych
- darowizny
- spadki.

Z przychodami niepewnymi trzeba postępować ostrożnie. Zbyt optymistyczne ich założenie po stronie przychodów może sprawić,

że z powodu braku zakładanych wpływów budżet nie będzie przystawał do rzeczywistości – stanie się fikcyjny. Dobrze skonstruowany budżet domowy po stronie przychodów nie powinien zawierać więcej niż 40% tego typu wpływów. Każde nadprogramowe przychody (w tym pozostałe przychody niepewne) można przeznaczyć na bieżące wydatki w danym lub przyszłym okresie bądź zamienić na oszczędności.

Znaczenie harmonii

Budżet ma pomóc zapewnić równowagę domowych finansów, co należy rozumieć jako zachowanie odpowiednich relacji pomiędzy ogólną kwotą dochodów i wydatków. Chodzi o równowagę pojmowaną nie tylko jako równość pomiędzy stroną dochodową a wydatkową, ale również jako płynność. Terminem tym określa się zdolność do regulowania zobowiązań gospodarstwa domowego – czyli do zapłaty bieżących wydatków bądź spłaty zadłużenia. Z tego względu duże znaczenie ma kontrola całości, a tym samym opracowanie jednego dokumentu, którym będzie właśnie budżet gospodarstwa domowego. Dobrze skonstruowany budżet nie musi mieć wysokich dochodów, bo ich poziom nie jest tu istotny. Chodzi raczej o sposób rozdysponowania środków, czyli po prostu wydawania pieniędzy.

